

MESÂBİHU'S-SUNNE'NİN BAZI HADİSLERİ ÇERÇEVESİNDE ÖMER el-KAZVİNİ'NİN RİSALESİNE İBN HACER el-ASKALÂNİ'NİN CEVAPLARI

Çeviren: Musa ERKAYA*

Çevirenin Girişi

Mesâbîhu's-Sunne, muhaddis, müfessir ve fakih bir Türkistanlı alim olan Muhyi's-Sünne Ebu Muhammed el-Hüseyn b. Mes'ud b. Muhammed el-Ferrâ' el-Beğavî (436-516/1044-1122)'nin, güvenilir hadis kaynaklarından, senedlerini çıkararak derlediği, 4931 (eserin başka bir baskısına göre 4719) hadis ihtiva eden, üzerine otuzdan fazla alim tarafından şerh ve ta'lik yazılan ve İslâm aleminde büyük şöret kazanan bir eserdir. Ne var ki eser, kimi alimler tarafından da tenkit edilmiştir. Bu alimlerden biri de Ebu Hafs Sirâcuddîn Ömer b. Ali b. Ömer el-Kazvîni (683-750/1284-1349)'dir.¹ Aynı zamanda bir Hanefî fakihî olan el-Kazvîni, *Mesâbîhu's-Sunne*'deki bazı hadislerin mevzu olduğunu iddia etmiştir. Bu iddialara ise İbn Hacer el-Askalânî (773-852/1372-1449), *el-Ecvibe an Ehâdis vaka'at fi Mesâbîhi's-Sünne ve vusîfet bi'l-vaz'* adıyla yazdığı bir risâlede bahse konu olan on sekiz hadisi savunarak, sıhhat derecesini de belirtmek suretiyle cevap vermiştir.²

Bilindiği gibi Askalânî meşhur bir muhaddistir. Ancak Kazvîni hadis literatüründe Askalânî gibi şöret sahibi değildir. Kazvîni'nin konuyla ilgili itirazları bizzat kendi eseriyle tespit edilemediği için, ona isnad edilen görüşlerin sıhhati tartışma konusu olabilir. Nitekim İbn Hacer'in kendisi de bu konuda şüphe taşıdığını ima eden ifadelere yer vermiştir.

Kanaatimiz odur ki bu tartışmanın temel öğelerinden biri, Hanefilik-Şâfiilik tartışmasıdır. Zira Beğavî'nin aynı zamanda önemli bir Şâfiî fakihî

* Arş.Gör.Dr. Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Hadis Anabilim Dalı. e-posta: musaerkaya@hotmail.com

¹ Hakkında bk., İbn Hacer, *ed-Durerul-kâmine*, I/404.; es-Suyûtî, *Tabakâtu'l-huffâz*, I/111.; ez-Ziriklî, *el-A'lâm*, V/56.; Kehhâle, *Mu'cemu'l-muellifin*, VII/300.

² Çeviride esas aldığımız risâle, *Ecvibetu'l-Hâfız İbn Hacer el-Askalânî alâ Risâleti'l-Kazvîni havle ba'zî ehâdisi'l-Mesâbih* adıyla Aliyyü'l-Kârî'nin *Mirkâtu'l-Mefâti'h*'inin (I-X, nşr. Sıdkî Muhammed Cemil el-Attâr, Beyrut, 1421/1992) I. cildinde (s. 535-550) yayımlanmıştır.

olduğu bilinmektedir.³ Onu savunan İbn Hacer el-Askalânî'nin de Şâfiî olduğu bilinmektedir. Ancak biz bu tartışmanın çıkış sebebi üzerinde durmayacağız. Burada, İbn Hacer'in cevaplarını tercüme ederken, söz konusu hadislerin Kütübü Sitte'deki yerlerini tespit edeceğiz. Hadislerin tahriri, ilgili hadisin cevabı kısmında modern hadis tahrir tekniklerine uygun olarak kaynakları tespit edilmek suretiyle yapılacaktır

Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla

Hamd âlemlerin Rabbine, salât ve selâm da nebilerin sonuncusu, efendimiz Muhammed (a.s) ve onun bütün âl-i ashâbının üzerine olsun.

Rabbim! Hayırla başlayıp, afiyet içinde bitirmeyi nasip et. Âmin.

Bu risâle, Muhyi's-sunne el-Beğavî'nin *el-Mesâbih* adlı eserinde mevzulukla itham edilen bazı hadislerle ilgili bir soruyu (ve bu soruya verilen cevabı) ihtiva etmektedir. Söz konusu hadisler hakkındaki soru, hâfızların sonuncusu, kadıların kadısı İbn Hacer diye şöhret bulmuş olan Şihâbüddin Ahmed'e yöneltilmiştir. Bu sorulara İbn Hacer'in bizzat kendi el yazısıyla yazdığı cevaba bu fakir kul vâkıf olmuştur.

Soru Şekli: Din imamları imam Kâsım Sirâcu'l-mille ve'd-din Ebu Hafs Ömer b. Ali b. Ömer el-Kazvîni (r.a.)'nin, Beğavî'nin *el-Mesâbih* isimli eserinden tahrir edip, mevzû olduğunu söylediği hadisler hakkında ne der?

Bu hadisler şunlardır:

"Kadere iman bâbı"nda burada iki tane mevzû hadis vardır, demiştir.

105. Birincisi: "Ümmetinden iki sınıf vardır ki onların İslâm'dan nasibi yoktur. (Bunlar) mürçi'e ve kaderiyyedir." Bu garibtir.

107. İkincisi: "Kaderiyye bu ümmetin Mecûsileridir. Hastalanırlarsa ziyaret etmeyin, ölürlerse cenazelerine katılmayın."

1328. "Tatavvû bâbı"nda tesbih namazı (hadisi) mevzûdur. Bunu Ahmed b. Hanbel ve imamlardan çoğu söylemiştir.

1737. "Ölü üzerine ağlama bâbı"nda bir mevzû hadis vardır: "Kim bir felakete uğrayan kişiye taziyede bulunursa onun ecrinin misli bu kişiye de vardır."

3519. "Hudûd kitabı"nda bir mevzû hadis vardır: "Had cezaları hariç, Hey'et sahiplerinin kusurlarını affediniz".

³ Beğavî'nin Şâfiî fakihler arasındaki yeri hakkında bk., Beğavî, *el-Tehzib*, (Mukaddime, Tahkik edenin notu)

4452. “Teraccul (saç tarama) bâbı”nda bir mevzû hadis vardır: “*Âhir zamanda bir topluluk gelecek ki, güvercin kursakları gibi olan şu siyahla başlarını boyarlar. Onlar cennetin kokusunu bulamayacaklardır.*”

4506. “Tasâvir bâbı”nda bir mevzû hadis vardır: “(Hz.Peygamber) *Güvercin peşinde koşan bir adamı görüp, şeytan şeytanenin peşine düşer dedi.*”

4657. “Âdab kitabı”nda bir mevzû hadis vardır: “*Sizden biri bir kitap yazdığına onu toprağa sürsün, o ihtiyacı karşılamada daha başarılı olur.*” Bu münkerdir.

4856. “Düli koruma ve gıybet bâbı”nda bir mevzû hadis vardır. “*Arkadaşının başına gelen belâ ve musibete sevinç gösterisinde bulunma; değilse Allah onu musibetten kurtarır ve seni imtihana alır.*” Bu garibtir.

4908. “Övünme ve asabiye bâbı”nda bir mevzû hadis vardır: “*Bir şeyi sevmen, seni körleştirir ve sağırlaştırır.*”

5019. “Allah için sevme bâbı”nda bir mevzû hadis vardır: “*Kişi dostunun dini üzeredir. Sizden birisi kimi dost edindiğine baksın.*”

5055. “Sakinme ve itidal bâbı”nda bir mevzû hadis vardır: “*Ancak ayağı sürçen, halim selim olur ve yine ancak, tecrübeli olan bilge olur.*”

5085. “Rıfk, hayâ ve güzel ahlâk bâbı”nda bir mevzû hadis vardır: “*Mü'min safdır ve âlicenabtır; fâcir ise, kurnaz ve alçak tabiatlıdır.*”

5244. “Fakirliğin fazileti ve Hz. Peygamber’in yaşantısına dair bâb”ta bir mevzû hadis vardır: “*Ya Allah (c.c) beni miskin olarak yaşat, miskin olarak öldür ve miskinler zümresinde haşreyle.*”

5433. “Melâhım bâbı”nda bir mevzû hadis vardır: “*İnsanlar değişik şehirlere yerleşeceklerdir. Bu şehirlerden birinin adı da Basra'dır. Eğer oraya uğrarsan veya girersen oranın sibâh (deri elbise) indan otundan, hurmasından, çarşısından ve emirlerinin kapısından sakınasın...*”

6094. “Ali b. Ebi Tâlib’in menâkıbı bâbı”nda üç tane mevzû hadis vardır: Birisi, “*Ya Allah sana en sevimli mahlûkunu bana gönder ki şu kuşu benimle beraber yesin*” demiş, o esnada Ali gelmiş ve onunla beraber yemişler.” Garibtir. İbnü'l-Cevzî bu hadis mevzûdur derken, Hâkim Ebu Abdullah, mevzû değildir demiştir.

6096. İkincisi, “*Ben hikmetin binasıyım. Ali ise kapısıdır.*”

Beğavî demiştir ki, bu hadis garibtir. Şerik’in dışındaki hiçbir sikaдан rivayet edilmemiştir ve isnadı muzdaribtir. İbnü'l-Cevzî de, bu mevzû bir hadistir, demiş ve *Mevzûât*’ında zikretmiştir.

6098. “*Ey Ali benim ve senin dışında hiç kimsenin cünüp iken mescide girmesi helal değildir*” hadisidir. Allah doğruyu daha iyi bilir.

CEVABIN SURETİ

Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın Adıyla. Allah’ın selâmı O’nun seçilmiş kulları üzerine olsun.

Hilm ve kerem sahibi olan Allah’ın affına muhtaç olan kul, bu soruya muhtaç olmuş, Hâfız Sirâcuddin el-Kazvîni’nin mezkur hadislerin mevzû olduğuna dair iddiasını içeren ifadeleri cevaplamaya girişti. Soran kişi lafzını bizzat aktarsaydı daha iyi olurdu. Ancak yine de ben Allah’ın inayetiyle derim ki: Bu hadislerin çoğuna mevzûluk sıfatı verilemez. Çünkü hadisin mevzûluğuyla ilgili hüküm şartı bulunmamaktadır. Büyük isnad âlimi Ebul Hasen Ali b. Muhammed b. Ebulmecd’e nahivcilerin şeyhi imam Muhibüddin b. Hişâm’n kıraatıyla okundu ve ben de Muhammed b. Yusuf b. Abdullah b. el-Mihtâr’dan dinliyordum dedi ki: Bize İbn Salâh diye şöhret bulmuş olan allâme Ebu Amr Takıyyuddin Abdurrahman eş-Şehrezûri, *Ulûmi’l-Hadis* adlı kitabında demiştir ki:

—Bir hadisin mevzû oluşu, ya uyduran kişinin ikrarıyla, ya ikrar yerine geçen bir davranışıyla, ya da lafzında veya manasında bulunan bir anormallik ile bilinir.

Başkaları şunu eklemiştir: (Hadisin mevzû olması), kendilerine göre yalancı olan bir ravinin bu rivayette tek kalıp, başkaları nezdinde bu hadisin bulunmaması ve İslam dinindeki zaruretle sabit olan prensiplere zıt olmasıdır. Yani sabit olan bir hakikati bu haberin nefyetmesi, ya da nefyedilen bir şeyin isbat etmesidir.

Bu alametlerin mevzûluğa delaleti değişiktir. Bu durumda hadis uydurmaya götüren maksatlar da muhtelifdir.

Bunlar anlaşılırdıysa adı geçen hâfızın (el-Kazvîni’nin) mevzû olduğunu iddia ettiği her bir hadisin hükmünü soruda vaki olduğu tertip ile Allah’ın inayetiyle açıklamaya geçebiliriz.

105. Birinci hadis: “*Ümmetimden iki sınıf vardır ki onların İslâm’dan nasibi yoktur. (Bunlar) mürci’e ve kaderiyyedir.*”⁴

Ben diyorum ki, Tirmizî ve İbn Mâce bu hadisi tahrîc etmiştir. Bu hadisin medarı Nizâr b. Hibbân İkrime’den, o İbn Abbas’tan rivayet etmiştir. Tirmizî: “Bu, *hasen garîb* bir hadistir” dedi. Bu Nizâr, hadisçiler nezdinde zayıftır. Hadisi kendisinden rivayet eden oğlu Ali b. Nizâr da zayıftır. Ancak, Kâsım b. Habîb (naklettiği hadisle) buna mütâbaat etmiştir. Bir haber

⁴ et- Tirmizî, *es-Sunen*, 33, Kader, 13, h. no. 2149, IV/454.; İbn Mâce, *es-Sunen*, Mukaddime, 9, h. no. 62, I/24.

iki tarikle gelir ve her iki tarik de zayıf olursa, tariklerden biri diğeri ni takviye eder. Bu sebeple Tirmizî bunu *hasen* kabul etmiştir.

Bu hadis için Câbir hadisinden, İbn Ömer, Muâz ve başkaları tarikinden de şahid bulmaktayız. Bu tariklerin isnadları zayıf olmakla beraber, mevzûluk alâmeti de bulunmamaktadır. Zira iki taifeden birinin İslâmını/müslümanlığını nefyetmekten dolayı bu görüşü ileri süren kişinin kâfir olduğunu ileri sürmek gerekmez. Çünkü onun nefyi, ya imân-ı kâmilî nefyettiğine hamledilir, ya da mana kâfirin itikadı gibi itikad etti demek olur. Zira bundan nefret ettirme konusunda aşırı ileri gitmek istenmiş olabilir. Yoksa hakiki küfür kastetmemiştir. Nitekim (râvinin) onları peygamberin ümmeti olarak vasıflandırması da bu görüşü desteklemektedir.

107. İkinci hadis: “*Kaderiyye bu ümmetin Mecûsileridir*”⁵

Ben derim ki; bu hadisi, Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir. Üçü de Abdulaziz b. Ebu Hâzım - İbn Ömer - Hz. Peygamber tarikinden rivayet etmiştir.

Hadise Tirmizî *hasen* demiş, Hâkim ise tahriçten sonra “*isnâdı sahih*” demiştir.

Ben derim ki, bunun ricâli Sahîh (i Buhârî)in ricâlindedir. Ancak İbn Ebî Hâzım’ın - ki asıl adı Seleme b. Dînar’dır - İbn Ömer’den semâi tartışmalıdır. Münzirî, onun İbn Ömer’den semâinin olmadığına kesin gözüyle bakmış, Ebû Hasan b. Kattân ise: “İbn Ömer’e yetişmiş, onunla beraber Medine’de bulunmuştur” demiştir. Dolayısıyla bu, Müslim’in görüşüne göre *muttasıl* bir hadistir.

Ben diyorum ki bunun isnadı birinciden daha kuvvetlidir. Bu, *hasen* hadisin şartıdır. Belki de bunun mevzuluğunu iddia eden kişinin dayanağı, Kaderiyye’nin müslüman olmalarına rağmen Mecûsî diye adlandırılmasıdır. Bunun cevabı şudur: Onların iki tane fâil ispat etme konusunda Mecûsiler gibi oldukları anlatılmak istenmiştir. Yoksa Mecûsî inançlarının tamamında onlar gibidir demek istenmemiştir. Nitekim onların bu ümmete izafesi caiz görülmüştür.

1328. Üçüncü hadis: Tesbih namazı (hadisi)⁶dir.

Ravinin, Ahmed b. Hanbel’den bu hadisin mevzu olduğuna dair yaptığı rivayette nazar/ihtilaf vardır. Çünkü ondan yapılan nakiller çelişkilidir. Hiç kimse onun bu hadise mutlak olarak mevzû dediğini açıkça ilân etmemiştir.

⁵ Ebû Dâvud, *es-Sunen*, 39, es-Sunne, 16, h. no. 4691, 4692, V/66, 67.; et-Tirmizî, *es-Sunen*, 30, Kader, 13, h. no. 2149, IV/454.; İbn Mâce, *es-Sunen*, Mukaddime, 10, h. no. 92, I/35.

⁶ Ebû Dâvud, *es-Sunen*, 2, Salât, 14, h.no. 1297. II/67, 68.; et-Tirmizî, *es-Sunen*, 3, Vitr, 19, h.no. 482, I/350-351, 2, Salât, 305, h. no. 479, I/349.; İbn Mâce, *es-Sunen*, 5, İkâmetu’s-Salât, 190, h. no. 1386, 87. I/442.

Şeyh Muvaffak b. Kudâme, Ebû Bekir el-Esrem'den naklen demiştir ki, Ahmed'e tesbih namazını sordum da, "benim hoşuma gitmiyor, bu konuda sahih bir şey yoktur" dedi ve sanki bunu inkâr edermiş gibi eliyle işaret etti. Muvaffak dedi ki, "Ahmed'den bu konuda bir hadis sabit değildir ve o bunu müstehab görmemiştir. Mamafih bir insan bu namazı kılsa da bir beis yoktur."

Ben derim ki Ahmed'den bu görüşünden döndüğüne dair bir rivayet gelmiştir. Ali b. Saîd en-Nesâî dedi ki, "Ahmed'e tesbih namazını sordum: "Bu konuda benim yanımda sahih bir hadis yoktur" dedi. Ben de: el-Mustemir b. Rayyân Ebî Hurayrâ'dan o da Abdullah b. Amr'dan rivayette bulunmadı mı? dedim. Ahmed b. Hanbel: "Bu hadisi sana kim söyledi" dedi. Ben: Müslim b. İbrahim dedim. O da: Müstemir *sikadır*, dedi ve sanki o rivayetten hoşlanmış gibiydi.

Ahmed b. Hanbel'den yapılan bu nakil, onun tesbih namazının müstehaplığı görüşüne döndüğü anlamına gelir.

Ondan başkalarının naklettiklerine gelince, bu konuda haberi kuvvetlendiren (takviye eden) ve amel konusu olmuş bir uygulamayla çelişki ortaya koymaktadır.

Âlimler mevzû hadisle amel edilmeyeceği konusunda görüş birliğine sahiptirler. Fedâil, Tergîb ve Terhîb konularında zayıf hadisle amel edilebilir. Şayet haber sabitse, tesbih namazı hadisini İslam imam ve hâfizlarından Ebû Dâvud *Sünen*'inde, Tirmizî *Câmi*'inde, İbn Huzeyme ise *Sahih*'inde tahrîc etmişlerdir. Hâkim *Müstedrek*'inde rivayet etmiş ve isnadı *sahih* demiştir. Dârakutnî, bu namaz için bütün tarikları cem eden bir cüz telif etmiş, sonra aynıını Hatib (el-Bağdâdî) yapmış, daha sonra da hâfiz Ebu Musa el-Medîni "*Tashîhu Salâti'r-Tesâbih*" adını verdiği bir cüzde bu rivayetin tariklarını cem etmiştir. Bana göre tariklerin mecmuundan hareketle on sahabeden mevşülen, birçok tâbiinden de mürsel olarak aktarılmıştır. Tirmizî *Câmi*'inde "tesbih namazı hakkında gelen bâb" başlığı altında - rûku ve secde zikirleriyle ilgili hadislerden fazla olarak - namazdaki mutlak tesbih hakkında Enes'in bir hadisini almış sonra da şöyle demiştir: "Bu konuda Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Amr, Fadl b. Abbas ve Ebu Râfi'den rivayetler vardır", demiştir.

Şeyhimiz hâfiz Ebu'l-Fadl b. Irâkî demiştir ki: "Abdullah b. Ömer b. Hattâb hadisinde de vârid olmuştur. Muhyiddin en-Nevevî'nin ezkâr hakkında gelen hadislerin tahrîci hakkında yazdığım (eserde) bu ikisinin üzerine Abbas b. Abdulmuttalib'den, Ali b. Ebî Talib'den, kardeşi Cafer b. Ebî Talib'den, Cafer'in oğlu Abbas b. Cafer'den, mü'minlerin annesi Ümmü Seleme'den ve adı verilmeyen Ensârîden rivayetleri ekledim. Hâfiz Mizzî o Ensârînin Câbir olduğunu söylemiştir."

İşte on kişi bunlardır, Ümmü Seleme ve Ensârî de fazlasıdır. Tirmizî'nin tahriç ettiği Enes hadisi başkadır.

Bu hadisi mürsel olarak rivayet edenlere gelince: Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, Ebu'l-Cevzâ, Mucâhid, İsmail b. Râfi' ve Urve b. Ruveym'den gelmiştir. Sonra bazılarından mevsûl olarak aktarıldığı gibi, bunlardan da mürsel olarak aktarılmıştır.

İbn Abbas hadisine gelince: O birkaç yolla gelmiştir. En kuvvetlisi, Ebu Dâvud, İbn Mâce, İbn Huzeyme ve başkalarının, Hakem b. Ebân'ın İkrime'den, İkrime'nin de İbn Abbas'dan aktardığı tariktir. Bu hadisin İbn Abbas'dan başka tarikleri de vardır. Mesela Atâ, Ebu'l-Cevzâ ve başkalarının İbn Abbas'dan rivayet ettikleri gibi.

Müslim, Halil'in *İrşad*'da senediyle rivayet ettiğine göre şöyle demiştir. Bu hadisle ilgili bundan daha güzel bir isnad rivayet edilmemiştir.

Ebu Bekr b. Ebu Dâvud babasından şöyle aktarmıştır: "Tesbih namazı konusunda bu hadisten başka sahih bir hadis yoktur." Abdullah b. Amr b As hadisini ise, Ebu Dâvud *Sünen*'inde Ebu'l-Cevzâ tarihiyle tahriç ederek demiştir ki, "bana sahabelik şerefine nail olmuş bir adam - hadisçiler onun Abdullah b. Amr olduğu görüşündedirler - rivayet etti. İbn Şâhin de *Tergîb*'de Amr b Şuayb b. Muhammed b. Abdullah b. Amr bâbasından o da dedesinden tarikiyle tahriç etmiştir.

Fadl hadisini Ebu Nuaym el Isbahânî, *Kurbânu'l-Muttakîn* isimli eserinde zikretmiştir.

Ebu Râfi' hadisini ise Tirmizî, İbn Mâce ve onlardan da önce İbn Ebi Şeybe tahriç etmiştir.

Abdullah b. Ömer b. Hattâb hadisini ise Hâkim tahriç etmiş ve şöyle demiştir: "Peygamber (s.a.v)'in bu namazı Cafer b. Ebu Talib'e öğrettiği sahihtir." Ve yine o, "senedi sahih olup, üzerinde toz yoktur" demiştir.

Muhammed b. Fudayl bu hadisi *Kitâbu'd-Duâ* isimli eserinde İbn Ömer'den mevkûfen diğer bir vecihle tahriç etmiştir. Abbas hadisini Ebu Nuaym *Kurbânu'l-Muttakîn* isimli eserinde tahriç etmiştir.

Ali hadisini Dârakutnî; Cafer hadisini İbrahim b Ahmed b. Cafer el-Harkî, *Fevâid* isimli eserinde; Abdullah b. Cafer hadisini yine Dârakutnî; Ümmü Seleme hadisini ise Ebu Nuaym *Kurbânu'l-Muttakîn*'de tahriç etmiştir.

Mürsellere gelince, bunları Saîd b. Mansur, Ebu Bekir b. Ebu Dâvud, Hatîb ve başkaları, mezkûr kitaplarında tahriç etmişlerdir. Ben illetlerini ve ravilerinin hallerini detaylı bir şekilde açıklayarak bu hadisin tariklerini müstakil bir cüzde cem ettim. Orada bu hadisin tashîh (sahîh addetme) ve taz'if (zayıf addetme)indeki iki te'vilcinin tenâkuzunun bir örneği

bulunmaktadır. Bu iki te'vilci Hâkim ve İbnu'l-Cevzî'dir. Hâkim tashih konusunda tesahülle meşhur, İbnu'l-Cevzî ise, mevzûluk iddiasında tesahülle meşhurdur. Her ikisi de bu hadisi rivayet etmiş, Hâkim bunun sahih olduğunu, İbnu'l-Cevzî ise mevzû olduğunu söylemiştir. Doğrusu ise birinci tarihi takviye eden birçok tarik bulunduğu için, hasen derecesinde olmasıdır. Allahu a'lem

1737. Dördüncü Hadis: "*Kim bir felakete uğrayan kişiye taziyede bulunursa onun ecrinin misli bu kişiye de vardır*"⁷.

Bunu Tirmizî ve İbn Mâce Abdullah b. Mes'ud hadisinden, Peygamber (s.a.v)'den rivayet etmiştir. Ali b. Asım hariç, hadisin ricâli Sahihayn'ın ricâlidir. Bu ravi onlara göre zayıftır. Tirmizî bu hadisi tahriç ettikten sonra, Ali b. Asım'ın dışında bu hadisi merfûan tanımıyoruz demiştir.

Bu hadisi bazıları Ali b. Asım'ın hocası Muhammed b. Sûka'dan Abdullah b. Mes'ud'a mevkûf olarak rivayet etmiştir. Tirmizî aynı şekilde bu hadisin Ali b. Asım sebebiyle inkâr edildiğini ve mevkuf olmasının onun hatası olarak kabul edildiğini söylemiştir.

Ahmed b. Adıyy demiştir ki, bu hadisi bir grup Ali b. Asım'a mütâbaatla rivayet etmiş, bazıları ondan çalmış, bazıları da bu konuda hata etmiştir.

İbn Adıyy Enes hadisini şu lafızla tahriç etmiştir: "*Kim bir felakete uğrayan müslüman kardeşine taziyede bulunursa, Allah ona bir hulle giydirebilir.*" Hadisin senedi zayıftır.

Hadisi, Ebu's-Şeyh *Kitâbu's Sevâb* adlı eserinde bu manaya yakın olarak Câbir hadisi olarak rivayet ederken; Ebu Ya'lâ da başka bir lafızla Ebu Berze hadisi olarak nakletmiştir. Diyoruz ki, hadisin tarikleri çoğaldığından, bazıları bazısının takviye eder. Bir hadis kuvvetlenince de ona muhtelik (uydurma) olduğunu söylemek nasıl güzel olabilir.

3569. Beşinci hadis: "*Had cezaları hariç, Hey'et sahiplerinin kusurlarını affediniz.*"⁸

Ben diyorum ki bunu Ebu Davud ve Nesâî Hz. Âişe hadisi olarak rivayet etmiştir. İbn Adıyy de Ebu Dâvud'dun tahriç ettiği tarikten rivayet etmiştir ki bu da Abdulmelik b. Zeyd'in Ebu Bekir'in oğlundan, o Umra'dan, o da Âişe'den yaptığı rivayettir. İbn Adıyy demiştir ki: "Hadis bu isnadla münker olup, Abdulmelik'ten başkası bunu rivayet etmemiştir."

Ben de derim ki, bu hadisi Nesâî, başka bir vecihle, Atâf b. Hâlid'in Abdurrahman b. Ebi Bekir – babası – Umra tarihiyle tahriç etmiştir. (Nesâî)

⁷ et-Tirmizî, *es-Sünen*, 8, Cenâiz, 71, III/385, h. no. 1073.; İbn Mâce, *es-Sünen*, 6, Cenâiz, 56, h.no. 1602. I/511.

⁸ Ebû Dâvud, *es-Sünen*, 37, el-Hudûd, 5, h. no. 4375, V/540. Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, VI/181.

Onu aynı zamanda umra'dan diğer bir tarikle de rivayet etmiştir. Bu rivayetin ricali de *la be'se bih* (bir beis yoktur, *sikadır*) tir. Ne var ki mürsellik ve mevsullüğü tartışmalıdır. Bütün bu yollarla rivayet edilen hadise mevzû demek mümkün değildir.

4452. Altıncı hadis: “*Ahır zamanda bir topluluk gelecek ki, güvercin kursakları gibi olan şu siyahla başlarını boyarlar. Onlar cennetin kokusunu bulamayacaklardır.*”⁹

Bu hadisi Ebu Dâvud ve Nesâî Abdulkerim tarikiyle İkrime'den, o da İbn Abbas'dan rivayet etmiştir. Abdulkerim'in *Sunen*'de nisbesi verilmemiştir. Onun tabakasında (kuşağında) Abdulkerim isimli diğer bir kişi de yine İkrime'den rivayette bulunmuştur.

Birincisi İbn Malik el-Cezeri olup, *sika* ve *muttefekun aleyhtir*. Ondan hem Buhârî hem de Muslim hadis tahrîç etmiştir.

Diğeri ise, İbnu Ebi'l-Mehârik'tir. Künyesi Ebu Umeyye olup, *zayıftır*. Bunun da Cezeri olduğuna huffâzdan Ebu'l-Fadl b. Tâhir, Ebu'l-Kâsım b. Asâkir, Ziya Ebu Abdullah el-Makdisi ve Ebu Muhammed el-Munzirî ve başkaları cezm etmiştir. Bu sonuncusu bazı tariklerde böyle nisbet edildiğini de eklemiştir.

Ben diyorum ki bu, İbn Hıbbân ve Hâkim gibi bu hadisi sahih görenlerin yaptıklarının gereğidir.

4506. Yedinci hadis: “*Nebi (s.a.v) güvercin peşinde koşan bir adamı görüp, “şeytan şeytanın -başka bir rivayette şeytanenin- peşine düşer” dedi.*”¹⁰

Ben diyorum ki, bu hadisi Ebû Dâvud, İbn Mâce ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş, İbn Hıbbân da *sahih* görmüştür. Hepsisi de Muhammed b. Amr b. Alkame yoluyla Ebu Seleme'den o da Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir. Muhammed *sadûktur*. Ancak hızında küçük bir kusur olabilir ve hadisi *hasen* mertebesinde dir. Muteber bir hadisle mütebaatta bulunulduğunda kabul edilir. Buna *mütâbi* ve *muhaliif* bir rivayet bulunmayıp tek kaldığında ise, bunun hadisiyle ihticacta tevakkuf edilir ve bunun hadisi *şâz* olur. Mevzûluk bir tarafa, zayıflık derecesine bile inmez. Bazıları bu senede bir adam daha eklemiştirlerdir. İbn Mâce Şerik tarikıyla Muhammed b. Amr'dan, o Ebu Seleme'den, o Yahya b. Abdurrahman b. Hâtır'tan, o da Hz. Âişe'den rivayet etmiştir. Hammâd b. Seleme tarikiyle de Muhammed b. Amr'dan birincisine benzer bir tarikle rivayet etmiştir. Bu kusur sayılmaz. Çünkü

⁹ Ebû Dâvud, *es-Sunen*, 32, Teraccul, 20, h.no. 4212, V/418.; en-Nesâî, *es-Sunen*, 48, Zinet, 15, h.no.5072, VIII/138.; Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, 1/273. (Şuayb el-Amavud: Şeyhaynî şartına göre, hadisin isnadı sahihtir.)

¹⁰ Ebû Dâvud, *es-Sunen*, 40, Edeb, 57, h.no. 4940, V/231.; İbn Mâce, *es-Sunen*, 33, Edeb, 44, h. no. 3766, II/1238.

Hammâd'ın *zabtı* Şerik'ten daha kuvvetlidir. Ebu Seleme'nin bu hadisi iki vecihle rivayet etmiş olma ihtimali de vardır.

4657. Sekizinci hadis: “Sizden biri bir kitap yazdığında onu toprağa sürsün, o ihtiyacı karşılamada daha başarılı olur.”¹¹ Bu *münkerdir*.

Ben diyorum ki bu hadisi Tirmizî Hamza tarikıyla Ebu'z-Zubeyr'den o da Câbir'den rivayet etmiş ve “bu hadis *münkerdir*. Bu vechin dışında bir vecih bilmiyoruz. Bana göre Hamza, İbn Amr en-Nasîbî (veya Nusaybî)dir ki hadiste zayıftır,” demiştir. Ukaylî demiştir ki; “bu Hamza b. Ebî Hamza'dır ve Ebu Hamza'nın adı Meymûn'dur. Rivayette daha çok Hamza en-Nasîbî olarak gelir ve onu zayıf görmüşlerdir. İbn Adiy, İbn Hıbbân ve Hâkim “mevzû hadisleri sikalardan rivayet eder” demişlerdir.

Ben de diyorum ki, zayıf olmakla beraber rivayette tek kalmamıştır. Aksine Ebu Ahmed b. Ali el-Külâî Ebu'z-Zubeyr'den rivayet ederek ona mütebaatta bulunmuş ve bu hadisi de İbn Mâce tahrîç etmiştir.

Yine ben diyorum ki, diğer bir vecihle gelmesine rağmen bunun mevzûluğuna hüküm verilemez. Beyhakî bu hadisi Ömer b. Ebi Ömer tarikıyla yine Ebu'z-Zubeyr'den rivayet etmiştir.

4856. Dokuzuncu hadis: “Arkadaşının başına gelen belâ ve musibete sevinç gösterisinde bulunma; değilse Allah onu musibetten kurtarır ve seni imtihana alır.”¹² Bu *garîbtir*.

Ben diyorum ki, bu hadisi Tirmizî, Mekhûl tarikıyla Vâile b. Eska'dan rivayet etmiş ve “*hasen garîb* bir hadistir. Mekhûl Vâile'den dinlemiştir.” demiştir. Ve bu hadis için aynı manaya gelen Sevr b. Yezid tarikıyla Hâlid b. Ma'dân dan o da Vâile'den aktararak diğer bir şahit tahrîç etmiştir. Buna göre Hz. Peygamber “kim kardeşini bir gûnahtan dolayı kınarsa o gûnahı işleyinceye kadar ölmez” buyurmuştur. Hadisi Tirmizî rivayet etmiş ve *hasen garîb* demiştir. Böylece bu iki hadiste her ikisine de *hasen* ve *garîb* sıfatı vermiştir. Bunun *garîbliği* bu hadislerden her birisinin ravilerinden bazısının şeyhinden rivayette teferrut etmesinden kaynaklanmıştır. Bu da nisbî bir *garâbettir*. *Hasen* oluşuna gelince, bu her birinin diğerini desteklemesinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda İbn Hıbbân muhalefette bulunmuş ve şöyle demiştir: “Hz. Peygamber'in kelimandan bu hadisin aslı yoktur.”

4908. Onuncu hadis: “Bir şeyi sevmen, seni körleştirir ve sağırlaştırır.”¹³

¹¹ et-Tirmizî, *es-Sunen*, 40, İstî'zan ve Edeb, 20, h.no. 2713, V/66.; Hadisin başka bir tariki için bk., İbn Mâce, *es-Sunen*, 33, Edeb, 49, h. no. 3774, II/ 1240.

¹² et-Tirmizî, *es-Sunen*, 35, Sıfatu'l-Kıyâme, 54, h.no. 2506, IV/662.

¹³ Ebû Dâvud, *es-Sunen*, 40, Edeb, 116, h.no. 5130, V/346. Şuayb el-Arnâvud: Ravi Ebu Bekir'in zayıflığı sebebiyle hadisin isnadı zayıftır. Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, IV/450)

Bu hadisi Ebu Dâvud, Hâlid b. Muhammed es-Sekaffi tarihiyle Bilal b. Ebi'd-Derdâ'dan, o babasından, o da Hz. Peygamber'den bu şekilde rivayet etmiştir.

Ahmed b. Hanbel de bu vecihle *merfû* ve *mevkûf* olarak tahriç etmiştir. Münzirî'ye göre *Mevkûf* olanı daha uygun görünmektedir. Bu hadisin senesinde Ebu Bekir b. Ebu Meryem vardır ki bu zat Şamlı ve *sadûktur*. Hırsızlar kapısını çalınca korkmuş ve akli dengesini yitirmiş, bu nedenle de hadisçiler onu *muhtelit* saymışlardır.

Bu hadisin manası şudur ki, hadis haber kipli olup, hevâya uymaktan yasaklama kastedilmiştir. Yani kim bunu yaparsa yaptığı şeyin çirkin olduğunu görmez. Kendisine yol gösterenin de nasihatini dinlemez. Bu ancak nefsinin ahvalini araştırmayan kişi için vaki olur. Allah en iyi bilendir.

5019. Onbirinci hadis: “*Kişi dostunun dini üzeredir. Sizden birisi kimi dost edindiğine baksın.*”¹⁴ *Garibtir*.

Ben diyorum ki, bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebu Dâvud ve Tirmizî Musa b. Verdân tarihiyle Ebu Hureyre'den rivayet etmişler, Tirmizî, *hasen garîb* demiştir. Tirmizî'nin lafzı, *-kişi değil- adam dostunun dini üzeredir*” şeklindedir. Bunu Hâkim tashîh etmiş olup, ricâli mevşûktur. Ancak Musa'dan rivayet eden kişi *muhtelefun fihir*.

5055. Onikinci hadis: “*Ancak ayağı sürçen, halîm selîm olur; ve yine ancak, tecrübeli olan bilge olur.*”¹⁵

Ben derim ki bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Tirmizî ve Hâkim, Amr b. el-Hâris tarihiyle Derrâc Ebu's-Semh'ten, o Ebu'l-Heysem'den o da Ebu Saîd'den rivayet etmiştir. Tirmizî: *hasen garîb*” derken, Hâkim *isnadı sahihtir*, demiştir.

Ben derim ki “İbn Hıbbân İbn Vehb rivayetiyle Amr b. Hâris'ten, o Derrâc'tan, o Ebu'l-Heysem'den, o da Ebu Saîd'den rivayet ederek, bu nüshayı *sahîh* görmüş ve bu nüshadaki hadislerin çoğunu Sahîh'inde tahriç etmiştir.

5085. Onüçüncü hadis: “*Mü'min saf ve âlicenabtır; fâcir ise, kurnaz ve alçak tabiatlıdır.*”¹⁶

¹⁴ Ebû Dâvud, *es-Sünen*, 40, Edeb, 16, h.no. 4833, V/168.; et-Tirmizî, *es-Sünen*, 34, Züh'd, 45, h.no. 2378, IV/589. (Şuayb el-Arnâvud: İsnadı sağlam, ricâli sika. Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, II/334.)

¹⁵ et-Tirmizî, *es-Sünen*, 25, Birr ve Sıla, 87, h.no. 2033, IV/379. (Hasen Garîb. Bu vecihten başka bir tarikile geldiğini bilmiyoruz). Şuayb el-Arnâvud: Hadisin isnadı zayıftır. Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, III/69) Hâkim, *el-Müstadrek*, IV/ 293.

Ben derim ki bu hadisi Ebu Dâvud ve Tirmizî Yahya b. Ebî Kesîr tarikıyla Ebu Seleme'den o da Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir. Tirmizî de: "Garîb bir hadistir, bu vechin dışında bir vecih bilmiyoruz" demiştir. Ben derim ki bu ikisini yanında Bişr b. Râfi' tarikıyla Yahya'dan mervîdir. Hâkim, Haccâc b. Karâfisa tarikıyla Yahya'dan mevsûlen tahriç etmiş, mevsullüğü ve mürselliğinde ihtilaf edilmiştir, demiştir. Ben derim ki, Haccâc'ı zayıf görmüşlerdir. Bişr b. Râfi' ise ondan daha zayıftır. Buna rağmen mevzûluk şartı bulunmadığı için mevzûluğuna hükmedilmez.

5244. Ondördüncü hadis: "Allah'ım beni miskin olarak yaşat, miskin olarak öldür ve miskinler zümresinde haşreyle"¹⁷

Âişe (r.a): "Niçin ya Rasûlallah?" deyince, Peygamber (s.a.v) buyurdu ki: "Onlar cennete zenginlerinden kırk güz önce gireceklerdir. Ey Âişe, yarım hurmayla da olsa miskini boş çevirme. Ey Âişe, miskinleri sev ve onları kendine yaklaştır ki Allahu Teâlâ kıyamet gününde sana yakın olsun."

Ben derim ki bu hadisi Tirmizî, Hâris b. Uhtu Saîd b. Cubeyr tarikıyla Enes'den rivayet etmiş ve *hasen garîb* demiştir.

İbn Mâce ve Hâkim de tahriç etmişler ve Hâkim, Ebu Saîd hadisini *sahih* görmüştür. Bunun (Hâkim'in) lafzı birinciden daha kısadır.

5433. Onbeşinci hadis: "İnsanlar değişik şehirlere yerleşeceklerdir. Bu şehirlerden birinin adı da Basra'dır. Eğer oraya uğrarsan veya girersen oranın sibâh (deri elbise) ından otundan, hurmasından, çarşısından ve emirlerinin kapısından sakınasın. Sen kenarlarında bulunmalısın. Çünkü orada bir hasif kazf ve recif gerçekleşecektir. Bir kavim akşam yatacaklar, maymun ve huzur olarak sabaha çıkacaklardır."¹⁸

Ben derim ki Ebu Dâvud bu hadisi melâhim kitabında Musa el-Hannâd tarikıyla rivayet etmiş ve şöyle demiştir. "Bunu ancak Musa b. Enes'den, o Enes'den, o da Rasûlallah'tan tarikıyla biliyoruz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Ey Enes, şüphesiz insanlar şehir kuracaklar." Bunun ricalinin tamamı sikadır. Tek şüphe celbeden husus, Musa'nın "Musa b. Enes'den başkasından bilmiyoruz" ifadesidir. Musa'nın bu hadisi kendisine rivayet eden şeyhi hakkında şüpheye düşmesinden dolayı, şeyhinin yalancı olması bir yana, zayıf olması bile gerekmez. O, şeyhinin bu konuda teferrüt ettiğini söylemiştir. Hâlbuki şeyh bu konuda teferrüt etmemiştir. Aksine Ebu Dâvud da bu hadisin aslı için sahih bir senedle bir şahid tahriç etmiş, o da Hz. peygamberin mevlâsı Sefîne'den gelen hadistir.

¹⁶ Ebû Dâvud, *es-Sunen*, 40, Edeb, 6, h.no. 4790, V/144.; et-Tirmizî, *es-Sunen*, 25, Birr ve Sıla, 41, h.no. 1964, IV/344. Şuayb el-Amavud: Hasen. Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, II/394) Hâkim, *el-Müstadrek*, I/43, 44.

¹⁷ et-Tirmizî, *es-Sunen*, 34, Zühd, 37, h.no. 2351, IV/577. (*Garibtir.*)

¹⁸ Ebû Dâvud, *es-Sunen*, 36, Melâhim, 10, h.no. 4306, IV/488-89. (Kelâenin manası için bk. *Ay*).

6094. Onaltıncı hadis: Nebi (s.a.v)'in yanında bir kuş vardı. O, “*Ya İlahi sana en sevimli mahlûkunu bana gönder ki şu kuşu benimle beraber yesin*” dedi, o esnada Ali geldi ve kuşu onunla beraber yediler.”¹⁹ *Garibtir*. Hadîse İbnu'l-Cevzî mevzû, Hâkim ise mevzû değildir demiştir.

Ben derim ki, bu hadisi Tirmizî, İsa b. Ömer tarikıyla İsmail b. Abdurrahman es-Süddî'den o da Enes'ten rivayet etmiş ve şöyle demiştir: Süddî hadisi *garibtir*, bu vechin dışında da tanımayoruz.

Enes'den başkaları tarikıyla da rivayet edilmiştir. Demiştir ki: “Süddî'nin adı İsmail b. Abdurrahman olup, Enes'den semâ'da bulunmuştur. Ben derim ki bunu Müslim tahriç etmiş ve aralarında Şu'be, Sufyân ve Yahya el-Kattân'ın da bulunduğu bir grup onu *tevsiik* etmiştir.

Hâkim bu hadisi Süleyman b. Bilal tarikıyla Yahya b. Saîd'den o da Enes'den rivayet etmiştir. Enes demiştir ki: “Ben Rasulullah (s.a.v)'e hizmet ediyordum. Kendine bir tavuk kızartması takdim edildi ve şöyle buyurdu: “Allah'ım, sana yaratıklarının en sevimlisini getir ki, bu kuşu benimle yesin.” Ben de, “onu ensardan benim akrabalarımından bir adam kıl dedim.” Bir de ne görelim. Ali geldi. Ben: Peygamber (a.s) bir ihtiyaç üzeredir, dedim. Daha sonra peygamber geldi. Durumu anlattım. Hz. Peygamber “ya Rabbi öylesini getir dedi ve önceki duayı tekrar etti, ben de onu dedim. Rasûlullah bana: “Kapıyı aç” dedi. (Ben kapıyı açtım) ve Ali içeriye girdi. Hz. Peygamber “neden mahpus kaldın?” dedi de Ali: “Bu üç keredir Enes beni geri çeviriyor” dedi. Peygamber (a.s) bana: “Bunu neden yaptın?” dedi. Ben de: “İstedim ki o adam benim kaviminden olsun” dedim. Hz. Peygamber: “*Her kişi kavmini sever*” dedi.” Hâkim, “bunu Enes'den otuzdan fazla kişi rivayet etmiştir” dedikten sonra, bu hadis için sahabeden oluşan bir grup şahidler zikretti. Taberânî de bunu Sefine ve İbn Abbas'dan rivayet etmiştir. Bu ikisinden her birinin senedi birbirine yakındır.

6096. Onyedinci hadis: “*Ben hikmetin binasıyım. Ali ise kapısıdır.*”²⁰

Hadis, *garibtir*. Sikâttan Şerik'in dışında hiç kimseden bilinmemektedir. Senedi de *muzdaribtir*.

Ben de diyorum ki: bunu Tirmizî, Muhammed b. Ömer er-Rûmî rivayetiyle Şerik b. Abdullah el-Gâzî'den, o Seleme b. Kuheyl'den, o Suveyd b. Gufle'den, o da Sunâbihî'den –ki adı Abdurrahman'dır- o da Ali b. Ebu Tâlib'den rivayet etmiştir. Tirmizî demiştir ki: “Bu hadis *garibtir*, Şerik'ten, başkası da rivayet etmiştir. Orada Sunâbihî'yi zikretmemişlerdir. Hadisi sikâttan Şerik'in dışında hiç kimseden bilmiyoruz. Bu konuda İbn Abbas'tan da rivayet vardır.” Tirmizî'nin sözü bitti.

¹⁹ et-Tirmizî, *es-Sunen*, 46, Menâkıb, 20, h.no. 3721, V/636-37.

²⁰ et-Tirmizî, *es-Sunen*, 46, Menâkıb, 20, h.no. 3723, V/637.

Mezkûr İbn Abbas hadisini İbn Abdilberr *el-İstîâb* adlı sahabe kitabında tahrîç etmiştir. Oradaki lafız şöyledir: “*Ben ilmin şehriyim, Ali ise kapısıdır. Kim ilim isterse ona kapısından gelsin.*” Hâkim bu hadisi sahih görmüş, Taberânî de İbn Abbas hadisini bu lafızla tahrîç etmiştir. Taberânî’nin ricali Abdusselam el-Herevî hariç sahih ricalidir. el-Herevî ise muhaddislere göre zayıftır. Ebu Ahmed b. Adiy, hadisçilerin onu zayıflıkla itham ettiklerini ve hadisi ondan zayıflardan bir grubun çaldığını zikretmiştir. Ancak Hâkim, hadisi mezkûr Abdusselam rivayetiyle tahrîç etmiştir. Abbas ed-Dûrî’den nakledildiğine göre o şöyle demiştir: “İbn Maîn’e Ebu’s-Salt hakkında sordum o da *sikadır*, dedi.”

Ben derim ki, ondan Ebu Muâviye “*ben ilmin şehriyim*” hadisini tahdîs etmiş ve “bunu Muhammed b. Cafer el Feydî tahdîs etmiştir ve o *sikadır*”, demiştir. Hâkim, daha sonra hadisi, adı geçen Feydî tarikıyla getirmiş, bunun için Câbir hadisinden bir şahid de zikretmiştir.

6098. Onsekizinci hadis: “*Ey Ali benim ve senin dışında hiç kimsenin cünüb olduğu halde bu mescidde bulunması helal değildir.*”²¹ *Garibtir.*

Bu hadisi Atıyye el-Avfi rivayetiyle Ebu Saîd el-Hudrî’den tahrîç eden Tirmizî, “*hasen garibtir*, bu vechin dışında başka bir tarikle bilmiyoruz” demiştir. Ali b. Münzir: “Ben diyorum ki Dırâr b. Surd’un da bu manada bir hadisi vardır. Bu hadisin manası nedir?” diye sordu ve dedi ki: “Peygamber ve Hz. Ali dışında başka hiçbir kimse için (cünüp iken) mescidi yol edinmesi helal değildir. Bunun sebebi, Hz. Ali’nin evinin mescidin civarında olması ve kapısının da Peygamber’in evi gibi mescide açılıyor olmasıdır.”

Birçok *sahih* tarikle varid olmuştur ki Hz. Peygamber Ali’nin kapısının dışında mescide açılan kapıların kapanmasını emretmiş, bu da sahabeden bazısına zor gelmişti. Bunun üzerine peygamberimiz bu konuda mazur olduğunu söylemiştir.

Bu durum, Ahmed b. Hanbel ve Taberânî’nin *ceyyid* senedle İbn Abbas’da tahrîç ettiği, uzun bir hadiste vârid olmuştur.

Ebu Hureyre hadisinin bazı tariklerinde Hz. Ali’nin ikametgâhı mescidde Hz. Peygamber (s.a.v) ile beraberdi. Yani mescidin mücavirindeydi. Bunu Ebu Ya’la *Musned*’inde tahrîç etmiştir. Ebu Saîd hadisi için de Sa’d b. Ebî Vakkas hadisinden benzeri bir şahid varid olmuştur. Sa’d b. Ebî Vakkas hadisini, Bezzâr, Hârîce b. Sa’d’ın babasından yaptığı rivayetle tahrîç etmiştir. Bunun ravileri de *sikadır*. Allah daha iyi bilir.

²¹ et-Tirmizî, *es-Sunen*, 46, Menâkıb, 20, h.no. 3723, V/637.